

Herman Zita

AZ AUTONÓMIA MAGASISKOLÁJA, AVAGY A BELGIUMI NÉMET NYELVŰ KÖZÖSSÉG HELYZETE

Bangó Jenő: A vallon kakas és a flamand oroszlán között – Belgium német nyelvű közössége. Gondolat, Budapest, 2007.

Bangó Jenő professzor kötete részletesen bemutatja, hol a helye a belga föderatív modellben a német nyelvű közösségnek, reflektálva a belgiumi, az európai és a magyar helyzetre. Egy olyan könyvet tarthat kezében az olvasó, amely elméleti és gyakran gyakorlati szempontból is alaposan bemutatja a területet és az intézményrendszert, amely az autonómiát biztosítja.

A címválasztás zseniális. Pontosan kifejezi a körülbelül 71500 belga állampolgár¹ speciális helyzetét, akik a német nyelvű közösség tagjaként az autonómiát élvezik. Ma a közösség területén élő állampolgárok az autonómia megvalósulásaként saját parlamenttel és kormánnyal rendelkeznek, amely kulturális, oktatási, tudományos, egészségügyi, ifjúságpolitikai, sport- és személyi kérdésekben dönt, képviseli az ő speciális érdekeiket és irányítja e területeket a közösségen belül. Legújabbban a műemlékvédelem került például a közösség hatáskörébe, melynek hatásköre megalakulása óta (1973) folyamatosan bővül. A 25 képviselőnek² és a kormánynak, amelynek jelenleg 4 minisztere van³, a feladata ezen túl, hogy a hatáskörébe tartozó kompetenciák területén nemzetközi szerződéseket kössön, kapcsolatokat építsen, illetve a rotációs rendszerben a közös belga érdekeket és álláspontot képviselje nemzetközi fórumokon. Az előbbire példa a könyvben elemzett kulturális megállapodás Magyarországgal, az utóbbira például a közösség szerepe az Európai Unión belül, ahol félévenkénti rotációs rendszerben képviseli egyes kérdésekben egész Belgiumot, illetve részt vesz az álláspontokat kialakító megbeszéléseken minden esetben, ha ez a hatáskörét érinti. A közösség már csak helyzetéből adódóan is a regionális és interregionális együttműködések sokaságának aktív tagja, ezzel mintegy megvalósítja a határok összekötő funkcióit hangsúlyozó európai ideált.

A könyvben végig érezhető, hogy a szerző mélyreható helyismerettel rendelkezik, amit nagyon jól át is tud adni. Bangó professzor 1956-ban hagyta el Magyarországot és választotta néhány évvel később végleges otthonául Kelet-Belgiumot és szemtanúja volt a belgiumi német nyelvű közösség megalakulásának. A személyes

hangvételi anekdoták olvasmányosabbá teszik és közelebb hozzák az olvasóhoz Belgiumot és azon belül a német nyelvű közösséget. A szerző által az előszóban megfogalmazott cél, a szubjektív élmények és a források összeegyeztetése egy olvasmányos ismeretterjesztő művet eredményez, amelyben sajnos a tudományos igény és hozzáállás néhány helyen nem jelenik meg.

A könyv látszólag keveset markol, ugyanakkor nagyon sokat is, hiszen minden nagyobb témakörben a belga helyzetet is elemzi, néhol nagyon alaposan, és csak utána tér ki a német ajkú közösség speciális helyzetére. Lehet, hogy ez nem lett volna minden esetben szükséges és a könyv elején egy bevezető fejezettel és egy jó ábrával rövidre lehetett volna zárni ezeket a részeket (létezik magyar nyelven több mű is, ami ennek bemutatásával foglalkozik⁴). Ezen a kérdéskörön belül az alkotmányelemzés sajnos kifejezetten félrevezető: a régiók és a közösségek megnevezése egyszerű betűrendben szerepel az alkotmányban, ezek sorrendisége a szerző állításával szemben semmilyen preferenciáról nem árulkodik.⁵ Sajnálatos, hogy abban a részben, ahol Belgium jövőjét tárgyalja, nem tér ki egy fél mondat erejéig sem a német ajkú közösség helyzetére a *közösségi vitában*, azaz Belgium államformájáról és jövőjéről szóló társadalmi és politikai diskurzusban: vajon az anyaországához csatlakozna, mint Belgium másik két közössége; Vallóniával együtt Franciaország részévé válna; esetleg Luxemburghoz csatlakozna; netán önálló állam lenne a konföderációban? Érdekes lett volna a helyismerettel rendelkező tapasztalt szerző véleménye erről és Belgium jövőjéről általában is. A műben 73 oldalon idézett közvélemény-kutatás forrását is illet volna pontosan megjelölni.

A kulturális autonómia befelé zárkózó természetéről és egyéb negatív hatásairól nem esik szó a kötetben. Alapvetően egy nagyon is üdvözlendő folyamatról van szó, azonban egy értéksemleges műben a negatív hatásokat is meg kell említeni. Ennek egyik példája az, hogy az oktatással foglalkozó fejezetben hangsúlyozni kellett volna az autonómia egyik valódi hátulütőjét, a fiatalabb generációk csökkenő francia nyelvismeretét, ami ez egyik fontos tényezője a németországi felsőoktatás megfigyelhető preferenciájának.

Sajnos általában meg kell, hogy jegyezzük, hogy a könyv stílusa és pontossága minőségében elmarad a mögötte megjelenő szakértelemtől. Egy ilyen igénnyel megírt könyvbe egy rendes térképet illet volna tenni a területről, illetve a fejezetindító ábrák kiválasztására oda kellett volna figyelni jobban; 2007-ben megengedhetetlen egy 1979-es lakossági adatokat mutató ábrát betenni. A szöveg folyamát kissé megakasztja, hogy a szerző eléggé gyakran ismétli önmagát, néhol szinte szóról szóra vesz át korábbi bekezdéseket. Eredeti ötlet viszont a kétnyelvű cím és a német nyelvű absztrakt. Ebben talán érdemes lett volna hosszabban kifejteni a magyar vonatkozásokat, hiszen az esetleges német olvasó számára ez a legérdekesebb.

Jobb lett volna, ha a szerző a tudományos igényeknek megfelelően tartózkodik a politikai állásfoglalástól, odafigyel, hogy mindkét politikai oldalról említse olyan személyeket, akik sokat tettek a jelen helyzetért és jelenleg is aktív szereplők.

Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy logikusan felépített, alapos bemutatásra törekvő írás, ami mindenképpen olvasásra érdemes: egyrészt rengeteg javaslatot tartalmaz olyan érdekességek meglátogatására, amelyek mellett amúgy elmennénk, másrészt átfogó képpel rendelkezünk a terület történelméről és annak magyar vonatkozásairól, mire megérkezünk. Néhány fejezet egy kiemelkedő útikalauz és útleírás részeként is megállja a helyét. Egy kis terület (kisebb, mint egy megye) nagyon részletes leírása, tele érdekességekkel.

Végezetül megjegyeznénk, hogy a bevezető- és a fűlszöveg is hangsúlyozza a közösség intézményeinek példaértékét, ami vitán felül áll. A magyar vonatkozásokat minden esetben igen részletesen tárgyalja a szerző, azonban érdemes lett volna talán a magyar olvasó számára részletesebben kifejteni és összegezni a magyar helyzetre alkalmazható dimenziókat.

Jegyzetek

- ¹ http://www.dgparlament.be/fr/Desktopdefault.aspx/tabid-867//1402_read-26534/ a Közösség hivatalos oldala.
- ² idem
- ³ http://www.dglive.be/DesktopDefault.aspx/tabid-218/216_read-12294/ a kormány honlapja.
- ⁴ L. Győri Szabó Róbert: *Kisebbség, Autonómia, Regionalizmus*. Osiris tankönyvek, 2006, 111–138., illetve a könyvben felsorolt magyar nyelvű irodalom, avagy jelen folyóirat korábbi számaiban megjelent írásokat.
- ⁵ L. például Leroy, M.: *Uyttendaele vezetése alatt, De l'état unitaire Belge á l'état fédéral* [A belga egységállamtól a föderális államig], Collection des inédits du droit publique Bruylant, Brüsszel, 1996.